

3

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Nr.6034/1174/III-5/2018

Către

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În temeiul art.471 din Codul de procedură penală, vă sesizăm
cu

RECURS ÎN INTERESUL LEGII

vizând următoarea problemă de drept: "pentru infracțiunea prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. 1 din Codul penal atunci când acțiunea penală a fost pusă în mișcare prin plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal este posibilă numai ca urmare a retragerii plângerii prealabile sau există și posibilitatea pronunțării încetării procesului penal și ca urmare a împăcării părților".

Examenul jurisprudenței actuale existentă în materie evidențiază două orientări, relevând caracterul neunitar al acesteia.

I. Într-o primă orientare, procesul penal a încetat ca urmare a retragerii plângerii prealabile în cazul infracțiunii de violență în familie (Anexele nr. 1 – 54).

În motivarea acestor hotărâri instanțele au considerat că, în situația în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare ca urmare a formulării unei plângeri prealabile a persoanei vătămate, ținând seama de dispozițiile art. 193 raportat la art. 199 alin. 1 și art. 158 din Codul penal,

4

procesul penal poate înceta numai ca urmare a retragerii plângerii prealabile de către persoana vătămată nefiind incidentă intervenirea împăcării părților. Dispozițiile art.159 și art. 199 alin. 2 din Codul penal, referitoare la încetarea procesului penal ca urmare a împăcării părților, ar fi incidente cu privire la săvârșirea infracțiunilor de violență în familie numai în situația în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu de către organele judiciare și nu ca urmare a formulării unei plângeri prealabile de către persoana vătămată.

II. În cea de-a doua orientare jurisprudențială procesul penal a încetat întrucât părțile s-au împăcat, deși acțiunea penală a fost pusă în mișcare ca urmare a formulării unor plângeri prealabile de către persoana vătămată în cazul infracțiunii de violență de familie (Anexele nr. 55 – 85).

În motivarea acestei orientări s-a precizat că *"în practica judiciară există opinii diferite cu privire la cauza de înlăturarea a răspunderii penale care ar interveni în cazul infracțiunii de violență în familie, respectiv retragerea plângerii prealabile sau împăcarea după cum acțiunea penală s-a pus în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu", opinia instanței fiind în sensul incidentei împăcării întrucât " împăcarea a fost prevăzută expres de legiuitor în cazul infracțiunii de violență în familie, ca unică cauză care înlătură răspunderea penală tocmai din cauza specificului relațiilor de familie, prin împăcarea membrilor de familie urmărindu-se asigurarea unui climat de siguranță în sânul familiei în urma acordului membrilor".¹*

*

*

*

Apreciez că soluția legală în materie este ilustrată de prima orientare jurisprudențială.

*

Dispozițiile legale relevante în lămurirea problemei de drept se regăsesc în Codul penal :

Art.157 Lipsa plângerii prealabile

¹ a se vedea anexa 69- sentința penală nr. 361 din 09 august 2017 a Judecătorei Iași, definitivă prin neapelare

(1) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, lipsa acestei plângeri înlătură răspunderea penală.

(2) Fapta care a adus o vătămare nai multor persoane atrage răspunderea penală, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai de către una dintre ele.

(3) Fapta atrage răspunderea penală a tuturor persoanelor fizice sau juridice care au participat la săvârșirea acesteia, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai cu privire la una dintre acestea.

Art. 158 Retragera plângerii prealabile

(1) Retragera plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile.

(2) Retragera plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

(...)

(4) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragera plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror.

Art. 159 Împăcarea

(1) Împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.

(2) Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă.

Art. 193 Lovirea sau alte violențe

(1) Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 196 Vătămarea corporală din culpă

(1) *Fapta prevăzută în art. 193 alin. 2 săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.*

(6) *Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.*

Art. 199. Violența în familie

(1) *Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.*

(2) *În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 și art. 196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. Împăcarea înlătură răspunderea penală.*

Jurisprudența neunitară care formează obiectul prezentului recurs în interesul legii s-a manifestat în cauzele în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare ca urmare a formulării unei plângeri prelabile a persoanei vătămate, pentru infracțiunea de violență în familie (a operat principiul disponibilității), ipoteză în care consider că procesul penal încetează numai ca urmare a retragerii plângerii prelabile de către persoana vătămată, până la pronunțarea unei hotărâri definitive, nefiind posibilă împăcarea părților.

*

*

*

Art. 199 alin. 1 din Codul penal este o variantă agravată, printre altele, a infracțiunii de lovire sau alte violențe, determinată de calitatea specifică a subiectului pasiv – membru de familie.

Totodată, art. 199 alin. 1 din Codul penal este o normă incompletă, de referire care împrumută elementele lipsă (dispoziția sau alte elemente ale acesteia) de la norma la se referă².

În ipoteza referirii la art. 193 din Codul penal, infracțiunea de lovire sau alte violențe asupra unui membru de familie va prelua

² odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, distincția dintre norme de referire și norme de trimitere s-a estompat, regimul efectelor acestora fiind unificat (art. 5 din Legea nr. 187/2012)

7

elementele acesteia (dispoziția), inclusiv acela privind condiția de pedepsibilitate și procedibilitate conținută în art. 193 alin. 3 din Codul penal (acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă, devenind o infracțiune pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile). În consecință, **ca regulă**, infracțiunea de lovire sau alte violențe asupra unui membru de familie va fi urmărită și pedepsită, respectiv acțiunea penală va fi pusă în mișcare, prin plângere prealabilă, vor fi incidente dispozițiile generale privind lipsa plângerii prealabile (*art. 157 alin. 1 din Codul penal*), respectiv retragerea acesteia (*art. 158 alin. 1-3 din Codul penal*).

Așadar, în ipoteza în care pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. 1 din Codul penal, acțiunea penală a fost pusă în mișcare prin plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal nu poate avea loc decât ca urmare a retragerii plângerii prealabile, conform art. 158 alin. 1, 2 din același cod.

Pentru această ipoteză (*punerea în mișcare a acțiunii penale prin plângere prealabilă*) nu este incidentă instituția împăcării pentru argumentele care urmează.

În primul rând, potrivit actualei reglementări (*art. 159 alin. 1 din Codul penal*), împăcarea este incidentă numai în cazurile infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale are loc din oficiu și numai în măsura în care legea o prevede în mod expres.

Așadar, conform Noului Cod penal incidența împăcării a fost restrânsă numai la ipotezele în care sunt îndeplinite cumulativ cele două condiții. Prin urmare, nu mai funcționează regula generală a Codului penal anterior, conform căreia împăcarea era incidentă în materia infracțiunilor urmăribile la plângere prealabilă, alături de retragerea acesteia.

Or, ca regulă, așa cum am arătat, infracțiunea de lovire sau alte violențe asupra unui membru de familie este o infracțiune pentru care acțiunea penală se pune în mișcare prin plângere prealabilă, iar nu din oficiu.

Este adevărat că art. 199 alin. 2 din Codul penal prevede și o ipoteză particulară, aceea a posibilității punerii în mișcare a acțiunii penale din oficiu, caz în care operează împăcarea. Însă, această ipoteză este una specială, diferită de ipoteza avută în vedere în analiza de față. Ținând seama de această diferență (ipoteza generală – punerea în mișcare a acțiunii penale din oficiu), nu pot fi aplicate regulile ipotezei speciale la cea

generală, respectiv nu este incidentă împăcarea atunci când acțiunea penală a fost pusă în mișcare prin plângere prealabilă.

Prin urmare, împăcarea va fi incidentă în cazul infracțiunii de lovire sau alte violențe asupra unui membru de familie, conform art. 199 alin. 2 din Codul penal, numai în ipoteza specială în care acțiunea penală este pusă în mișcare din oficiu.

Pentru această ipoteză specială nu este incidentă nici regula generală prevăzută de art. 158 alin. 4 din Codul penal³, respectiv incidența retragerii plângerii însușite de procuror. Aceasta întrucât art. 158 alin. 4 din Codul penal este o regulă generală, funcțională în cadrul reglementării cu caracter general a ipotezelor în care acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, prevăzută de art. 157 alin. 4 și 5 din același cod (cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă sau o persoană juridică ce este reprezentată de făptuitor - alin. 4; persoană vătămată decedată / persoană juridică lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile – alin. 5).

Or, art. 199 alin. 2 din Codul penal prevede o ipoteză nouă (*specială și derogatorie*) față de art. 157 alin. 4 și 5 din același cod, în care acțiunea penală este pusă în mișcare din oficiu. În considerarea faptului că această nouă ipoteză este instituită prin dispoziții din partea specială a Codului penal, derogatorii de la ipotezele generale, va fi incidentă exclusiv împăcarea (așa cum prevede expres și derogatoriu art. 199 alin. 2 din Codul penal), nu și retragerea plângerii prealabile însușite de procuror conform art. 158 alin. 4 din Codul penal.

Necesitatea prezentării și a ipotezelor speciale, deși nu reprezintă problema de drept ce face obiectul prezentului demers, este impusă de economia argumentării.

Astfel, o prezentare paralelă și comparativă atât a ipotezei generale, cât și a celor speciale, face posibilă evidențierea diferențelor specifice, inclusiv sub aspectul regimului juridic, diferențe pe baza cărora se poate concluziona în sensul că, în ipoteza generală, nu este incidentă decât retragerea plângerii prealabile.

³ În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu, în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror

Pe de altă parte, utilitatea⁴ soluționării problemei de drept care face obiectul recursului în interesul legii este dată de imperativul aplicării cu rigurozitatea dispozițiilor legale nu numai din perspectiva condițiilor de incidență a celor două cauze de înlăturare a răspunderii penale, ci și din perspectiva efectelor pe care le produc.

Astfel, retragerea plângerii poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în timp ce împăcarea este incidentă până la citirea actului de sesizare (art. 158 alin. 1, respectiv art. 159 alin. 3 din Codul penal).

Retragerea plângerii înlătură răspunderea penală *in personam* (a persoanei cu privire la care a fost retrasă), în vreme ce împăcarea înlătură răspunderea penală *in personam*, dar stinge și acțiunea civilă (art. 158 alin. 2, respectiv art. 159 alin. 2 din Codul penal cu referire la art. 25 alin. 5 din Codul de procedură penală).

*

În consecință, în ipoteza în care, pentru infracțiunea de violență în familie, acțiunea penală a fost pusă în mișcare și exercitată ca urmare a plângerii prealabile a persoanei vătămate, încetarea procesului penal și înlăturarea răspunderii penale nu pot avea loc decât prin retragerea plângerii prealabile.

*

Având în vedere cele expuse, urmează să constatați că această problemă de drept a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești și, printr-o decizie obligatorie, să stabiliți modul unitar de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale, conform art.474 din Codul de procedură penală.

⁴ problema de drept a preocupat și doctrina, fiind emise mai multe opinii – a se vedea, de pildă, C.Ghigheci în N.Volonciu (coordonator științific) ș.a, Codul de procedură penală comentat, ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2017, p. 60